

HAJNAL ZSOLT

egyetemi adjunktus

Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Polgári Jogi Tanszék

A FOGYASZTÓI JOGVITA FOGALMÁNAK ÉRTELMEZÉSI KÉRDÉSEI A BÉKÉLTETŐ TESTÜLETI ELJÁRÁSBAN

BEVEZETÉS

A fogyasztói jogviták alternatív vitarendezése érdekében létrehozott békéltető testületek 1999. január 1-jétől végzik tevékenységüket. A jogalkotó a kezdetektől fogva oly módon alakította ki azok statútumát, hogy az biztosítsa azokat az alapelveket, amelyek a modern igazságszolgáltatási rendszerek sarokköveit jelentik. Ennek köszönhetően – mellesleg eleget is téve az EU ajánlásainak és későbbi irányelveinek – érvényesül a szakmaiság, függetlenség, pártatlanság, gyorsaság, költséghatékonyság, alternatív eljárás, valamint a bírói kontroll elve az eljárás során. A hatékonyság növelése érdekében számos olyan intézkedés született az utóbbi években, amelyek vállalkozások a békéltető testülettel való együttműködését voltak hivatottak elősegíteni, míg más intézkedések inkább a szankcionálás puhább eszközeivel kívánták a vállalkozások együttműködési hajlandóságát előmozdítani.

A jelenlegi szabályozás kialakulását három hatás formálta: 1.) a kezdeti ajánlás jellegű, majd irányelvi és rendeleti szinten megszületett közösségi és uniós szabályozás tette szükségessé a jogalkotói beavatkozást; 2.) a hatékony fogyasztói jogvédelem érdekében tett erőfeszítések változtatták oly módon a jogintézmény

* A tanulmány az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

statútumát, amelyek egy hatékonyabb jogvédelmet tesznek lehetővé a fogyasztók és ilyen minőségükben eljáró jogkeresők számára; 3.) a jogintézmény kialakulatlanlansága folytán a meglévő szabályrendszernek a gyakorlathoz kellett igazodnia.

A békéltető testület olyan sajátos vitarendezési mechanizmust alakított ki, amelyben a mediációs elemek kerülnek ötvözésre az arbitrációs jegyekkel, mindemellett fokozatosan örködve a jogszabályoknak való megfelelésen. Mindez a klasszikus mediációs módszeren túl, – ahol a mediátor szakértőként nem bocsátkozik a felek közötti vitába, tanácsot nem ad, döntést nem javasol, ugyanakkor a feleket egy megegyezés kialakítása felé tereli – magában foglalja a klasszikus jogalkalmazás jellegzetességeit is, amikor is az ügyet megvizsgálva, döntést hozhat a tanács. Egy ilyen jogalkalmazó rendszerben nem pusztán elvi szinten rögzített, egységes jogalkalmazást és jogértelmezést, végső soron jogbiztonságot garantáló mechanizmusoknak kellene működni.

A fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (továbbiakban Fgytv.) számos rendelkezése rejt magában olyan előírást és olyan mechanizmust, amely önmagában alapjául szolgálhat az egységes és polgári joggyakorlat-konform jogalkalmazás követelményének megvalósulásához.¹ Ugyanakkor a bírói úton felülvizsgált határozatok csekély száma (2016-ban 16 ügyből 4 ügyben hozott a bíróság jogerős ítéletet békéltető testületi határozatok felülvizsgálata iránt indított eljárásokban),² a békéltető testületek egymáshoz képest is eltérő joggyakorlata és eltérő jogértelmezése pontosan azt támasztja alá, hogy ezen a téren komoly hiányosságokkal néz szembe a rendszer.

Tanulmányomban a békéltető testületi eljárás azon rendelkezéseire világítok rá – különös tekintettel a békéltető testület hatáskörére – amelyek alkalmazásával kapcsolatban a legmegosztottabb a szakmai közönség véleménye, egyúttal lehetséges megoldási javaslatokat kívánok nyújtani a jogtudományban és joggyakorlatban kidolgozott módszerek segítségével.

Különösen az új Polgári Törvénykönyv (továbbiakban Ptk.) fogyasztóvédelmi rendelkezéseinek tárgyalásakor találkozhatunk nosztalgikus tündődésekkel azzal

1 18. § (6) A békéltető testület köteles a tagjai számára rendszeresen képzést szervezni. (7) A békéltető testületek együttműködnek a fogyasztói jogviták alternatív rendezésére irányuló eljárások joggyakorlatának fejlesztése, a döntések egyöntetűsége, a szakmaiság javítása, valamint a legjobb gyakorlatok átvétele érdekében.

2 Magyar Kereskedelmi és Iparkamara: Szakmai beszámoló és elemzés a békéltető testületek 2016. évi tevékenységéről. (Elérhető: http://bekeltes.hu/admin/data/file/443_bekelteto_2016_tanulmany.pdf)

kapcsolatban, hogy a nem természetes személyek fogyasztói jogvédelem körén kívülre „taszítása” mennyire tekinthető indokolt jogalkotói lépésnek. Az öncélú fejtegetéseken túl a vállalkozások fogyasztói minőségének vizsgálata a békéltető testület hatáskörének értelmezésével kapcsolatban viheti előre a jogértő szakemberek gondolkodását. A problémakörrel kapcsolatban érdemes a személyi és tárgyi hatály kérdéseit külön tárgyalni.

1. KI JOGOSULT BÉKÉLTETŐ TESTÜLETI ELJÁRÁS MEGINDÍTÁSÁRA?

Az Fgytv. hatályos szabályozása két viszonyrendszerben is lehetővé teszi a békéltető eljárás megindítását. Egyrészt az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személy vonatkozásában, aki árut vesz, rendel, kap, használ, igénybe vesz vagy az áruval kapcsolatos kereskedelmi kommunikáció, ajánlat címzettje.³ Másrészt pedig olyan más, fogyasztónak minősülő, az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységi körén kívül eső célok érdekében eljáró, külön törvény szerinti civil szervezet, egyházi jogi személy, társasház, lakásszövetkezet, mikro, kis- és középvállalkozás vonatkozásában is, amely árut vesz, rendel, kap, használ, igénybe vesz vagy az áruval kapcsolatos kereskedelmi kommunikáció, ajánlat címzettje.⁴

A személyi hatály megállapításának két konjunktív feltétele van: egyrészt a fogyasztói minőség megállapítása (külön törvény szerint minősíthető a jogszabályban felsorolt jogalany valamelyikének), amely a természetes személyek esetében nem jelent különösebb nehézséget, köszönhetően a szűkítő jogi szabályozásnak, másrészt pedig a jogviszony másik alanya vállalkozási minőségének megállapítása.

A fogyasztóvédelem alanyának jogi dilemmájával több szerző is foglalkozott már kimerítően,⁵ a jogi dilemmák nagy része tovahaladottnak mondható az egységes, új szabályozás, a jogvédelmet természetes személyekre leszűkítő megoldásával. Fuglinszky Ádám részletesen mutatja be a Ptk. alkalmazásával összefüggésben felmerülő dilemmákat az önálló foglalkozásuk körében eljáró személyek fogyasztóként történő minősítésük tárgyában.⁶

3 Fgytv. 2. § a) pont

4 Fgytv. 2. § a) pont

5 Lásd ezzel kapcsolatban Hámori Antal: A fogyasztóvédelem közigazgatási „útvesztői”: (a „fogyasztó” fogalom „dilemmái”). In: Majoros Pál (szerk.): *Tudományos Évkönyv 2008 – Kultúraközi párbeszéd az üzleti világban*, Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola (2009) 150-166.; Papp Tekla: Mit takar a fogyasztó kategóriája, *Céghírnök*, 2013/2, 5.; Funglinszky Ádám: *Fogyasztói adásvétel, kellék- és termékszavatosság*, Budapest, Wolters Kluwer (2016) 27-50. o.

6 Funglinszky: i. m. 39-50.

A békéltető testületi eljárás szempontjából fogyasztónak minősülő egyéb személyek minősítése sokkal nagyobb körültekintést igényel. A minősítés egyrészt a jogalany külön jogszabályok szerinti jogi minősítését, másrészt az adott jogviszonyban a fogyasztói minőség megítélését igényli. A fogyasztói minőség megítélésére több irányadó módszer is elképzelhető, amely mozgástér sarokköveit az irányadó joggyakorlat és az Fgytv. maga jelöli ki. Az Fgytv. alapján fogyasztóként kell tekintenünk azokra a külön személyekre, akik önálló foglalkozásukon és gazdasági tevékenységi körükön kívül eső célok érdekében járnak el, tehát nem tekinthetők e minőségükben vállalkozásnak, aki ugye a fogyasztókat érintő vagy érinthető tevékenységét önálló foglalkozásával vagy gazdasági tevékenységével összefüggő célok érdekében végzi.⁷ Tekintettel arra, hogy irányadó joggyakorlat a hatályos szabályozást megelőző állapothoz kapcsolódóan keletkezett, azok megfelelő alkalmazására vagyunk kénytelenek.

A 2008. szeptember 1. előtti Fgytv. 2. §-ának e) pontja alapján az a személy minősült fogyasztónak, aki – gazdasági vagy szakmai tevékenység körén kívül – árut vesz, rendel, használ, illetve akinek a részére a szolgáltatást végzik, aki az áruval vagy szolgáltatással kapcsolatos tájékoztatás, vagy ajánlat címzettje. A fogalom-meghatározásból egyértelműen kitűnik az a jogalkotói szándék, hogy azokban az esetekben, amikor a vállalkozás laikus félként vesz részt a kereskedelemben (szakmai vagy gazdasági körén kívül jár el), abban az esetben megilleti a fogyasztói jogvédelem. A vállalkozás (jogi személy) fogyasztói minőségének megállapítása ugyanakkor bonyolult jogalkalmazói kötelezettségnek bizonyult,⁸ melyet jól tükröztek a fogyasztói minőség megállapításával kapcsolatos döntések is, melyek részben a korábbi Ptk. részben az Fgytv. fogalmainak értelmezésével kapcsolatban születtek.

A Legfelsőbb Bíróság a BH2000.554. számú határozatában⁹ vizsgálta a jogi személy fogyasztóként történő figyelembevételének lehetőségét az Fgytv. alapján. Az eset tényállásaként az szolgált, hogy az F. Kft. kérelmére indult békéltető testületi eljárásban a megyei békéltető testület határozatba foglalt egy egyezséget, amelyben H. Kft. kötelezettséget vállalt arra, hogy az F. Kft. számlájára 8 napon belül 323 400 Ft nettó kártérítési összeget átutal. A H. Kft. keresetében a határozat érvénytelenítését kérte, hivatkozással arra, hogy a békéltető testület nem rendelkezett hatáskörrel, az A. Kft. fővállalkozó, a H. Kft. alvállalkozó – felperes – és az F. Kft. megrendelő

7 Fgytv. 2. § b) bekezdés

8 2/2011. (XII. 12.) PK vélemény a fogyasztói szerződés érvényességével kapcsolatos egyes kérdésekről 1. pont

9 L. Legf. Bír. Gf. VI. 30.642/2000. sz.

között kialakult jogvitában. Az F. Kft. mint jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaság nem felel meg az Fgytv-ben meghatározott fogyasztói fogalom meghatározásnak, másrészt esetében az áru felhasználására szakmai, gazdasági tevékenységi körön belül került sor, így fogyasztónak nem tekinthető. Az eljáró bíróság arra az elvi álláspontra helyezkedett, hogy a Ptk.-nak a rendszeréből, illetőleg az Fgytv. szóhasználatából az a következtetés vonható le, hogy a fogyasztó nemcsak természetes személy, hanem egyéb feltételek fennállása esetén gazdasági társaság – adott esetben jogi személyiséggel rendelkező korlátolt felelősségű társaság – is lehet. Az egyéb feltétel pedig az, hogy a vásárolt áru, illetőleg az igényelt szolgáltatás az adott személy gazdasági vagy szakmai tevékenysége körén kívül essék. Ez mindössze annyit jelent, hogy az adott áru vásárlása, illetőleg az adott szolgáltatás igénybevétele kapcsán tevékenysége jellegéből adódóan szakmai tapasztalattal, műszaki ismerettel ne rendelkezzen a fogyasztó. Az ügyben a bíróság megállapította, hogy a fogyasztóként fellépő gazdasági társaság fogorvosi szolgáltatást, illetőleg ruházat, lábbeli, bőráru, ügynöki nagykereskedelmet, egyéb szálláshely szolgáltatást, ingatlan bérbeadását, üzemeltetését, illetőleg egyéb humán egészségügyi ellátást nyújt, tevékenységi köreiben ezek kerültek feltüntetésre. Mivel a fenti tevékenységekbe nem illett bele az a szolgáltatás, azaz egy épület építtetése, ennek keretében nyílászárók vásárlása, amelyet a szolgáltatást nyújtó vállalkozás, a másik vitás fél vállalt, ezért nyilvánvalóan gazdasági, illetőleg szakmai tevékenységi körén kívül eső célból vette igénybe a társaság a vállalkozásnál megrendelt szolgáltatást.

A Legfelsőbb Bíróság. BH2006. 343¹⁰ és EBH2004. 1093¹¹ számú döntéseiben az Fgytv. szerinti fogyasztói minőség vizsgálatakor azt a véleményt képviselte, hogy a fogyasztói státusz egyik legfontosabb kritériuma, hogy a dolog megszerzése, birtoklása, használata annak végső felhasználása érdekében történjen. Az Fgytv. fogyasztó fogalmának értelmezése során a Bíróság figyelemmel kellett legyen az Fgytv. egyéb rendelkezéseire is, többek között az Fgytv 2. § i) pontjára, amely szerint a fogyasztói forgalom az árunak vagy a szolgáltatásnak közvetlenül a fogyasztó mint végső felhasználó részére történő forgalmazása, vagy nyújtása, továbbá ingyenes minta, áru átadása. A EBH2004. 1093 ügy tárgyát képező [...] telefonvásárlás nem kétséges, hogy a felperes gazdasági és szakmai tevékenységét is szolgálhatja, azonban a nem természetes személy fogyasztói minőségben történő áruvásárlásának a specifikuma az, hogy a vásárolt áru végső felhasználója legyen”. A vizsgált ügyben a felperes a telefonkészülék előfizetője, végső felhasználója lett, így azt nem gazdasági vagy szakmai tevékenysége körében, hanem azon kívül, fogyasztóként vásárolta.

10 L. Legf. Bír. Kfv. III. 37.091/2004. sz.

11 L. Legf. Bír. Kfv. III. 37.675/2003. sz.

A korábbi Ptk. fogyasztónak tekintette mindazon személyeket, akik a gazdasági, vagy szakmai tevékenységük körén kívül eső célból kötnek szerződést.¹² Fogyasztói szerződésnek pedig az a jogviszonyt tekintette, amely a fogyasztó és olyan személy között jön létre, aki a szerződést gazdasági, vagy szakmai körében köti. A fentiekkel némileg ellentétes, a Ptk. fogalmainak értelmezésén nyugvó joggyakorlat létezett arra vonatkozóan is, amikor a jogügylet célja vizsgálandó a fogyasztói szerződés létrejöttének a megállapítása szempontjából. A Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.20.911/2008/7. számú ítéletében arra a következtetésre jutott, hogy a Ptk. alkalmazásának körében, a fogyasztói szerződés meghatározása során, nyilvánvalóan nem az Fgytv. fogyasztói forgalomra vonatkozó fogalom-meghatározásának értelmezéséből és analógiájából, hanem a Ptk. 685. § e) pontjának közvetlen tételes jogi rendelkezéséből kell kiindulni, amikor kizárólag az ügylet célja vizsgálandó a fogyasztói szerződés létrejöttének megállapítása szempontjából. A Legfelsőbb Bíróság az EBH 2005. 1321. szám alatt közzétett eseti döntésében a Ptk. 685. § d) pontjának alapul vételével olyan iránymutatást adott, hogy a szerződő fél csak akkor minősül fogyasztónak, ha a szerződést olyan célból köti meg, amely független az általa folytatott gazdasági, vagy szakmai tevékenységtől.

A külföldi szakirodalom azokat a szerződéseket nevezi ún. *dual-use* (kettős célú) szerződéseknek, amelyek kapcsán a felhasználás célja és a célok egymáshoz való aránya vizsgálandó az eseti fogyasztói minőség megállapításához. Az Európai Unió Bírósága (EuB) az Osztrák Legfelsőbb Bíróság (OHG) kérelmére indult előzetes döntéshozatali eljárásában foglalt állást a *dual-use* kérdésben az osztrák mezőgazdász Johann Gruber¹³ ügyében. Az EuB. tehát annak a kérdésnek a vizsgálatát rendelte a hazai jogalkalmazók feladatkörébe, „[...]”, hogy a kérdéses szerződést el nem hanyagolható mértékben az érintett kereskedelmi vagy szakmai tevékenységéhez sorolható szükségleteinek kielégítésére kötötték, vagy éppen ellenkezőleg, a kereskedelmi vagy szakmai cél szerepe jelentéktelen.” Johann Gruber téglát vásárolt a német Bay Wa AG gazdálkodónál, amelyet udvarának burkolásához kívánt felhasználni. Udvarát 60%-ban magán, 40%-ban mezőgazdasági tevékenység keretében használta. Azt a kérdést kellett megválaszolnia az EuB-nak, hogy a polgári kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény joghatósági szabályainak értelmében fogyasztónak minősül-e Gruber Úr. Az EuB egyértelműen kimondta, hogy az a személy, aki részben a kereskedelmi vagy szakmai tevékenységéhez

12 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről Ptk. 685. § d) pontja

13 C-464/01. sz. *Johann Gruber kontra Bay Wa AG ügyben* hozott ítélet (ECLI:EU:C:2004:529); EBHT 2005, I-439.

tartozó, részben kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívüli célt szolgáló dologra nézve köt szerződést, nem hivatkozhat ezen egyezmény 13-15. cikkében írt, a fogyasztói szerződésekre vonatkozó különös joghatósági szabályokra, kivéve, ha a kereskedelmi vagy szakmai használat olyannyira mellékes, hogy a kérdéses ügylet teljes összefüggésére figyelemmel teljesen alárendelt szerepet játszik. Az a tény pedig jelentéktelen, hogy a nem kereskedelmi és nem szakmai cél van túlsúlyban. A fogyasztói jogokról szóló irányelv preambulumban említést tesz a kettős célú szerződésekről, amelyeknél a szerződést részben a személy szakmájába tartozó, részben pedig azon kívül eső célból kötik, és a kereskedési cél annyira korlátozott, hogy a teljesítés egésze szempontjából nem elsődleges, az adott személy szintén fogyasztónak tekintendő.¹⁴

A békéltető testületi eljárás megindításának szempontjából álláspontom szerint a két igen távoli nézőpont között érdemes keresni azt a megoldást, amely a jogalkotó elképzeléseinek is megfeleltethető. Vékás Lajos álláspontja szerint,¹⁵ megegyezően a Ptk. fogyasztó fogalmának értelmezésével kapcsolatos joggyakorlattal, a szigorúbb jogvédelemre csak kivételes és indokolható esetben kerülhet sor, így az üzleti, gazdasági tevékenységgel bármilyen igazolható kapcsolat már ennek a kivételes elbánásnak a mellőzésével jár. Az Fgytv-hez kapcsolódó joggyakorlat pedig leginkább a fogyasztó laikus mivoltát (szakmai ismereteinek tényleges meglétét vagy hiányát) és a felhasználás közvetlen célját (továbbértékesítés céljából történt-e a vásárlás) vizsgálva jelölte ki az alanyi kör határait.

A jogalkotó célja az Fgytv. módosítással nyilvánvalóan az volt, hogy indokolt esetben, a fogyasztónak minősülő vállalkozások legalább a könnyebb igényérvényesítési lehetőséghez hozzáférhessenek, ha már anyagi jogi védelemben nem részesülhetnek. Álláspontom szerint a Ptk. fogyasztó fogalmához kapcsolódó nagyon szűk értelmezés analóg alkalmazásával nem érhető el a jogalkotói cél, viszont az Fgytv. fogyasztó fogalmához kapcsolódó tág értelmezéssel – amely a fogyasztó legfőbb ismérveként az áru végső felhasználás érdekében történő megszerzését tekintette – sem jelölhető ki a jogvédelem indokoltan a megfelelő alanyi körre.

14 Az Európai Parlament és a Tanács 2011/83/EU irányelve (2011. október 25.) a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről HL L 304, 22/11/2011. 64–88. Preambulum 17.

15 Vékás Lajos: Az európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: a „fogyasztó” fogalmáról, *Európai Jog*, 2002/5, 4.

A megfelelő módszer a közvetlen és közvetett üzleti és szakmai célok vizsgálata lehet. Ezzel kapcsolatban nem szabad kizárólag azt vizsgálnunk, hogy az adott fél rendelkezett-e professzionális ismeretekkel a szerződéskötést megelőzően, hiszen ez adott esetben nemcsak a vállalkozás fogyasztói minőségét, hanem a vállalkozói oldalon álló kereskedő laikus megítélését is eredményezhetné. Önmagában tehát az a körülmény, hogy a szerződéssel kapcsolatban valamely fél rendelkezett-e professzionális ismeretekkel, nem visz közelebb a fogyasztói minőség megítéléséhez. A dilemma feloldásához érdemben annak vizsgálata visz közelebb, hogy a szerződéskötés a vállalkozás nevében eljáró személy saját vagy családja személyes szükségleteinek kielégítését szolgálta, vagy bármilyen formában kereskedelmi, üzleti, gazdasági célokat szolgált. Ezt a gondolatmenetet támasztja alá az Európai Bíróság a C-110/14. sz. *Horățiu Ovidiu Costea kontra SC Volksbank România SA ügyben* hozott döntésének indoklása is, amelyben egy szakmailag hozzáértő ügyvéd, mint hitelfeltevő szerepét értelmezte az Európai Bíróság egy olyan hitelszerződésben, amelyben a jelzálogfedezetet az ügyvédi iroda ingatlana biztosította. Az ítélet 26. pontjában az Európai Bíróság akként foglalt állást, hogy „az az ügyvéd ugyanis, aki egy saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében eljáró természetes vagy jogi személlyel olyan szerződést köt, amely – hacsak nem ügyvédi irodájának tevékenységére vonatkozik – nem kötődik az ügyvédi hivatás gyakorlásához, e személlyel szemben [...] hátrányos helyzetben van.”¹⁶ Az ügyvéd szakmai jártassága ellenére ugyanis nem vélelmezhető az, hogy ne ő lenne a gyengébb fél, a hátrányos helyzet megítélése nem pusztán a szakmai ismeretek meglétéén alapszik, hanem ez „[...] érinti mind a fogyasztó tájékozottsági szintjét, mind tárgyalási lehetőségeit az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételek esetében, amelyek tartalmát e fogyasztó nem tudja befolyásolni.”¹⁷

2. A FOGYASZTÓVAL SZEMBEN ÁLLÓ FÉL,

A VÁLLALKOZÁS JOGI MINŐSÍTÉSÉNEK PROBLÉMÁI

A fogyasztóvédelmi szabályozás sajátja, hogy az alkalmazási köre kifejezett szerződési viszonyokat, szituációkat ölel fel, így a laikus fogyasztóval szemben egy professzionális félnek kell állnia, ahhoz hogy fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésről, így fogyasztókat megillető védelemről beszélhessünk. A vállalkozás vagy kereskedő megjelölése a fogyasztóvédelmi szabályozásban eltérően alakul, azonban egy közös tulajdonságukat mindenképpen megállapíthatjuk: a vállalkozás

16 C-110/14. sz. *Horățiu Ovidiu Costea kontra SC Volksbank România SA ügyben* hozott ítélet (ECLI:EU:C:2015:538), 26. pont.

17 C-110/14. sz. *Horățiu Ovidiu Costea kontra SC Volksbank România SA ügy*, 27. pont.

egy jogi vagy természetes személy, aki a szerződés megkötésekor szakmai vagy üzleti tevékenységi körében jár el.¹⁸

A kereskedői minőség vizsgálata rendszerint nem jelent gondot, hiszen a kereskedő ritkán hivatkozhat eredményesen arra, hogy ő éppen fogyasztói, laikus minőségében járt, esetleg kezdő vállalkozás jellegéből adódóan még nem rendelkezik professzionális ismeretekkel az adott szerződéssel kapcsolatban. Azonban léteznek a tömeges ügyleteknek olyan színterei, ahol a vállalkozói minőség csak eshetőlegesen állapítható meg. Az online aukciós oldalakon az egyébként üzletszerű tevékenységet végző vállalkozás is regisztrálhat magánszemélyként (kereskedői minősége felismerhetetlen). A problémát leginkább az jelenti, ha a magánszemélyként regisztrált eladó tulajdonképpen vállalkozói tevékenységet végez, tehát kereskedelmi [...] tevékenységével összefüggő célok érdekében jár el. A kereskedelmi tevékenység megítéléséhez adhat támpontot a Nemzeti Adó- és Vámhivatal joggyakorlata, amely az online aukciós oldalakon tevékenykedő személyek kereskedelmi tevékenységét minősíti elsősorban adójogi szempontból. Az Szja törvény az ingó értékesítésével kapcsolatban kimondja, hogy ha az ingó vagyontárgy átruházása gazdasági tevékenység keretében történik, a [...] megállapított jövedelem önálló tevékenységből származó jövedelemnek minősül. E törvény a gazdasági tevékenység fogalmát akként határozza meg, hogy valamely tevékenység üzletszerű, illetőleg tartós vagy rendszeres jelleggel történő folytatása, amennyiben az ellenérték elérésére irányul, vagy azt eredményezi, és annak végzése független formában történik.¹⁹ Az Szja törvény ugyanakkor nem határozza meg sem a rendszerességet, sem pedig az üzletszerűség fogalmát, sőt ezeket a fogalmakat más adójogszabályok sem tartalmazzák, ezért az adott szó általános, köznapit értelmét kell alapul venni, illetve – figyelemmel a Szja törvény I. § (4) bekezdése, és az Art. 1. § (7) bekezdése és a 2. §-ában foglaltakra is – az eset összes körülményeinek, és a magánszemély tevékenységének alapos vizsgálatával kell eljárni. A közfelfogás szerint üzletszerű az a tevékenység, amelyet akár eseti alkalommal, akár ismétlődően vagy állandó jelleggel végez a magánszemély ellenérték fejében, haszonszerzés céljából. A rendszeresség esetében ugyanakkor mindegy, hogy a tevékenységet nyereség vagy haszonszerzés céljából végzik-e, a hangsúly az ismétlődésen van. Ez esetben sem mellőzhető az eset összes körülményeinek és a magánszemély tevékenységének a vizsgálata.²⁰ Sajnos a jövedelem-megállapítási és adófizetési korlátok sem visznek közelebb ahhoz, hogy

18 Ptk. 8:1 § 4. pont.

19 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról (a továbbiakban: Szja törvény) 3. § 46. pont..

20 APEH közlemény (2004. 04. 07.) [Elérhető: http://nav.gov.hu/nav/archiv/adoinfo/szja/ingatr_m.html (letöltés dátuma: 2013. november 30.)]

esetleg egy meghatározott összegű bevétel elérése felett valakit gazdálkodónak minősíthetnénk, így az adójogszabályok is pusztán tájékozási pontként szolgálnak.

3. MILYEN FOGYASZTÓI JOGVISZONYOK BÍRÁLHATÓK EL BÉKÉLTETŐ TESTÜLETI ELJÁRÁSBAN?

Az Fgytv. alapján a békéltető testület hatásköre a fogyasztói jogviták bírósági eljáráson kívüli rendezésére terjed ki.²¹ A fogyasztói jogvita meghatározás is önmagában magyarázatra szorul, amelyet az Fgytv. a következőképpen definiál: a fogyasztó és a vállalkozás közötti adásvételi vagy szolgáltatási szerződés megkötésével és teljesítésével kapcsolatos vitás ügy, valamint a fogyasztó és a vállalkozás között külön megkötésre kerülő adásvételi vagy szolgáltatási szerződés hiányában a termék minőségével, biztonságosságával, a termékfelelősségi szabályok alkalmazásával, a szolgáltatás minőségével összefüggő vitás ügy.

A fogyasztói jogvitaként értelmezhető jogviszonyok körét pusztán a definíció alapján is két alapvető csoportba oszthatjuk: ad1) szerződés megkötésével és teljesítésével kapcsolatos vitás ügy, amelynek tárgya termék adásvétele vagy szolgáltatás nyújtása; ad2) szerződés hiányában pedig a termék minőségével, biztonságosságával, a termékfelelősségi szabályok alkalmazásával, a szolgáltatás minőségével összefüggő vitás ügy.

Tekintettel arra, hogy a békéltető testületi eljárás a bírósági eljáráshoz képest kínál alternatívát, így az eljárás során érvényesíthető igények is olyan vagyoni jogi igények, amelyeket fogyasztó és vállalkozás viszonyrendszerben, szerződéses vagy azon kívüli jogviszonyokban érvényesíthetnének a fogyasztók bíróság előtti eljárásokban. A fogyasztó és vállalkozás közötti szerződéses jogviták kapcsán nem a békéltető testület hatásköre fog korlátot szabni az érvényesíthető igényeknek, sokkal inkább a békéltető testület alkalmassága, jogalkalmazási gyakorlata, bizonyítási lehetőségei fogják meghatározni a fogyasztói igények azon körét, amelyet a testület képes elbírálni (ez ugyanakkor már nem hatásköri kérdés, hanem eljárási kérdés). Álláspontom szerint a hatásköri meghatározás tehát nem akadály annak, hogy a szerződés érvényességének (beleértve természetesen akár az ÁSZF tisztességtelenségi kontrollját is, mindazzal együtt, hogy a békéltető testületekre nem vonatkozik például az *ex officio* vizsgálat kötelezettsége), szerződés teljesítésének, a szerződésszegésnek a kérdéseit vizsgálja a testület erre irányuló panaszosi kérelem esetén, így akár a szerződésszegéssel okozott kár megtérítésének kérdését is elbírálhatja.

²¹ Fgytv. 18. § (1) bekezdés

Az elenyésző joggyakorlat, amely leginkább a békéltető testület által hozott ajánlások és kötelezések hatályon kívül helyezése iránt indított eljárásokkal kapcsolatban született, nem nyújt teljes képet a békéltető testület hatáskörébe tartozó ügyekről. Az Fgytv. szabályainak értelmezése és a csekély számú joggyakorlat alapján az alábbi megállapítások tehetők. a) A fogyasztó fogalom meghatározásából adódó élethelyzetek felsorolása nem kimerítő, a Legfelsőbb Bíróság ítélete szerint, az Fgytv. által kidolgozott védelem a természetes személyt – mint a felvásárlásra felajánlott áru tulajdonosát is – illeti meg fogyasztói, szolgáltatást igénybe vevő pozícióban egy fémfelvásárlási tevékenységet folytató vállalkozással szemben.²² b) A fogyasztóvédelmi hatóság hatáskörének negatív meghatározásából kiindulva az Fgytv. kiveszi a hatóság hatásköréből a szerződés létrejöttére, érvényességére, joghatásaira és megszűnésére vonatkozó rendelkezések betartásának ellenőrzését, meghúzva ezzel a fogyasztóvédelmi közjog és magánjog határát, így az ezekkel kapcsolatos jogvitákat a fogyasztók békéltető testület vagy bíróság előtt. intézhetik. Természetesen vannak olyan igények, amelyek a jogszabályi rendelkezések szerint kizárólag hatósági eljárás keretében érvényesíthetőek (pl. kereskedelmi gyakorlat tisztességtelenségének megállapítása), de ez sem jelenti azt, hogy egy jogsértés megállapító hatósági határozat ne bírhatna jogi relevanciával egy magánjogi perben (pl. a szerződés érvénytelensége iránti perben). Azonban az a körülmény, hogy egy hatóság kivételesen szerződésből származó, fogyasztók vagyoni jogi igényeinek elbírálására is jogosult, nem jelenti azt, hogy a hatásköri ütközés okán a békéltető testület ne rendelkezne hatáskörrel. A fogyasztóvédelmi hatóság a közmű ágazati törvényekben szabályozottak szerint a közüzemi szolgáltatások területén (víz, gáz, villamos energia és távhő)²³ jogosult az elszámolásra, számlázásra, a díjfizetésre, a mérésre, a szolgáltatás korlátozásával vagy felfüggesztésével, továbbá a felhasználók tájékoztatására vonatkozó rendelkezések lakossági felhasználókkal szembeni megsértése esetén eljárni, amely láthatóan egybeesik a felhasználók szerződés teljesítésével kapcsolatos klasszikus vagyoni jogi igényeivel.

A szerződésen kívüli jogviszonyok tekintetében a hatáskör meghatározása sokkal nagyobb körületekintést kíván. Az Fgytv. fogyasztó fogalma önmagában felkínál

22 EBH 2010.2194:Legf. Bír. Kfv. IV. 37.727/2009.

23 Lásd például: A villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény 57. § (1) *Az elszámolásra, számlázásra, díjfizetésre vagy mérésre, valamint a villamosenergia-ellátásból történő, fizetési késedelem miatt végrehajtott felfüggesztésre vagy kikapcsolásra, illetve a tartozás rendezését követően a felhasználó ellátásba történő ismételt bekapcsolására vonatkozó, jogszabályban és az engedélyesek üzletszabályzatában foglalt rendelkezések, lakossági fogyasztókkal szembeni megsértése esetén – a Hivatal 159. § (5) bekezdés szerinti hatásköreinek tiszteletben tartása mellett – a fogyasztóvédelmi hatóság jár el.*

olyan élethelyzeteket (...aki árut vesz, rendel, kap, használ, igénybe vesz vagy az áruval kapcsolatos kereskedelmi kommunikáció, ajánlat címzettje), amelyekben a fogyasztói jogvédelem a fogyasztót konkrét szerződés hiányában is megilleti (ez a meghatározás ugyanakkor a fogyasztóvédelmi hatóság eljárására is vonatkozik).

A termékfelelősségi jogviszony minősítése és beazonosítása kifejezett szabályozás megléte miatt nem jelent problémát a jogalkalmazónak. A termék minőségével, biztonságosságával, a szolgáltatás minőségével összefüggő vitás ügy kapcsán a hatásköri határok kijelölését a fogyasztó által érvényesíteni kívánt igény minősítésével érhetjük el. A termék és szolgáltatás biztonsági és minőségi követelményei klasszikusan olyan előírások, amelyek betartásáért a fogyasztóvédelmi vagy más hatóság felel közigazgatási jogkörben, ugyanakkor szerződéses környezetben a szerződés teljesítésének körében vizsgálhatóak. Nehezebb megítélésű a jogvita minősítése akkor, amikor a szerződés megkötésére nem került sor, ugyanakkor a fogyasztóvédelmi hatóság és békéltető testület előtt érvényesíthető igények között kell megvonni a határt. Egy egyszerű példával szemléltetve, ha a fogyasztó a neki címzett, de megtévesztő tartalmú árajánlat miatt nem kötött szerződést, a szerződés megghiúsulása miatti kárait érvényesítheti békéltető testületi eljárás keretében vagy akár a megfelelő tájékoztatást mellett a szerződés megkötését is igényelheti, míg ha az árajánlat megtévesztő természetét kifogásolja, akkor azzal kapcsolatban a fogyasztóvédelmi hatóság jár el Fgytv-s hatáskörben. Egy másik elhatárolási eset lehet, ha egy fogyasztó a bolti eladó magatartását kifogásolja, amint az súlyosan becsmélő kifejezésekkel illetve, ezt nem a szolgáltatás minőségével kapcsolatos kifogásként, hanem személyiségi jogsértésként célszerű minősíteni, amely a sértettet nem mint fogyasztót, hanem mint embert érintette, így a fogyasztói minőség hiányában nem tartozik a békéltető testület hatáskörébe. Álláspontom szerint a szerződés hiányában ugyanakkor a termék vagy szolgáltatás minőségével vagy biztonságosságával kapcsolatban, fogyasztói minőségében eljáró személy szerződésen kívüli kötelmi jogi igényt kénytelen konstruálni ahhoz, hogy az általa meghatározott igény ne közigazgatási jogkörben vizsgálendő jogszabálysértés legyen, hanem a békéltető testület hatáskörébe tartozó fogyasztói jogvita alapja.

ÖSSZEGRZÉS

A tanulmányban tárgyalt kérdéseik mellett számos olyan további magyarázatot igénylő terület létezik a békéltető testületek eljárásával kapcsolatban (res iudicata, vállalkozás együttműködésének kötelezettsége, fogyasztó aktív közreműködése a jogvita megoldásában és a határozatok meghozatalának esetei), amelyek annak eredményeképpen alakulhattak és állandósulhattak az elmúlt közel két évtizedes működés során, hogy a rendszerben pusztán elvi lehetőség van arra, hogy a testületek felsőbb szakmai kontroll mellett, vagy iránymutatás szerint végezzék tevékenységüket. Ugyanakkor a professzionalizálódás szükségét sürgető és kikényszerítő modern vitarendezési rendszer, még ha alternatív jellege is van, nem nélkülözheti azokat a tényleges intézkedéseket és mechanizmusokat, amelyek az egységes jogalkalmazást segítik elő.